

Javaslat

„A IX-XI. SZÁZADI MAGYAR ÍJ”

Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételéhez

Litér - Gödöllő, 2014. május 17.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó neve: Bencsik Péter és Borbély László

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: IX-XI. századi Magyar Íj

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár- és élelmiszergazdaság

egészség és életmód

épített környezet

ipari és műszaki megoldások

kulturális örökség

sport

természeti környezet

turizmus

3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése

Magyar Értéktár - kulturális örökség

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Az eurázsiai sztyeppéken élt népek összetett reflexijai – közismert nevén a „merevszarvú visszacsapó” íjak – családjába tartozó IX-XI. századi összetett (szarus) magyar íj (a továbbiakban: magyar íj) jól megkülönböztethető az „íjcsalád” többi tagjától. A Kárpát-medence területén eddig feltárt IX-XI. századi sírokból, közel 300 sír tartalmazott merev íj-applikációkat (agancsból faragott szarv és markolatlemezeket), mely sírszám jelentős mennyiségnek számít egész Euráziában. A IX-XI. századi leletanyag ezáltal világviszonylatban is egyedülálló lehetőséget biztosít a magyar íjak kutatására, illetve azok egyedi jellemzőjének meghatározására.

A merev íjmaradványok anyagának, formájának, szerkezetének és sírbeli helyzetének aprólékos elemzésével nyert információk képezik azt a szilárd bázist, amely alapján egy magyar íjrekonstrukció elkészíthető.

A magyar íj elkészítéséhez szükséges közvetett információk – melyek a régészeti leletanyagból közvetlenül nem ismerhetők meg – az egykorú épen fennmaradt íjak vizsgálatával, recens néprajzi párhuzamok felhasználásával, a ma is élő különböző eurázsiai íjkészítő tradíciók vizsgálatával, illetve a XIV. századtól e témában megsokasodó írott források kiaknázásával figyelembe vehető és felhasználható, azonban a fenti (közvetett) információk nem írhatják felül a konkrét magyar régészeti leletanyagból származó elsődleges információkat.

Magyar Íj-nak tehát csak és kizárólag olyan íj nevezhető, amely

1. vagy egy konkrét IX-XI. századi magyar íjmaradvány alapján készül, vagy
2. amelyet a IX-XI. századi magyar íjmaradványok elemzése során megállapított és meghatározott paraméterek (alak, arány, méret) szerint készítenek el. (Lásd: 1. melléklet)

Mindezekhez kötött forma, alapanyag és készíttéstechnika párosul.

A fenti kritériumok maradéktalan betartásával – nemzetközi szinten is – egyértelműen beazonosíthatóvá válik ez az eleink életmódjához szorosan kötődő, azokra rendkívül jellemző eszköz.

5. Indoklás a Hungarikumok Gyűjteménybe történő felvétel mellett

A magyar íj szimbólum. Elválaszthatatlanul kötődik a Kárpát-medencében letelepedett elődeink életmódjához. Mindezt határainkon innen és határainktól távol jól tudják mindazok, akik Európa és a népvándorlás korának történelmével egy kicsit is foglalkoztak. Volt idő, amikor ezt a fegyvert mindenki másnál jobban, eredményesebben használtuk akár vadászaton, akár harcban. Nagy bizonyossággal kijelenthető, hogy nemzetünk megmaradását köszönhetjük „neki”.

Elfogultság nélkül állítjuk, hogy a nemzetközi hagyományőrzésben és a világ íjkészítőinek körében kiemelt rangja van a Magyar Íjnak. Annak a formának és szerkezetnek, melyet mindenütt a világon magyarnak tartanak illetve neveznek, és velünk, magyarokkal azonosítanak.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listájának töredéke (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

- A Kárpát-medence területén eddig feltárt közel 300 db IX-XI. századi sír íjlelet-anyagának leírása számos tanulmányban, leírásban és dokumentációban elérhető.

- Bíró Ádám - Bencsik Péter: Régészeti leletanyagból hagyományélesztés? Megjegyzések egy honfoglalás kori magyar íj tudományos rekonstrukciója kapcsán. Magyar Őstörténeti Konferencia MTA 2013. (előadás).
- Bíró Ádám - Langó Péter - Türk Attila Antal: Adatok a Kárpát-medencei, agancsból faragott íjmarkolat lécek értékeléséhez - Szentés-Derekegyházi oldal, D-3 tábla 6. sír.
- Cs. Sebestyén Károly: A magyarok íjja és nyila. Szeged 1933.
- Dr. Fábíán Gyula: Archaeologia experimentalis. Honfoglaláskori magyar íj rekonstrukciója. Természettudományi Közöny IX. (1967) 98-101.
- Dr. Fábíán Gyula: Újabb adatok a honfoglaláskori íjászat kérdésköréhez. SZMMÉ 1980-81/1. 63-76.
- Dr. Fábíán Gyula: A honfoglaláskori magyar íj és készítése. in: Nimród Fórum (A Nimród szakmai melléklete) 1985. ápr. 1-11.
- Dr. Révész László: A karosi honfoglalás kori temetők. Miskolc, 1996.
- Dr. Szöllősy Gábor: Különböző íjtípusok mechanikai jellemzőinek kísérleti vizsgálata. Bölcsészdoktori értekezés Budapest 1995 (kézirat).
- Dr. Szöllősy Gábor: Dr. Fábíán Gyula munkássága – működőképes másolatok népvándorlás kori íjkról. in: A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve Szeged 1991.
- Honfoglalás kori sírok Szeged-Öthalmon. in: Móra Ferenc Múzeum Évkönyve Szeged 1968. További számos, a témához kapcsolódó hazai (magyar és nem magyar nyelvű), valamint külföldi szakmai irodalom anyagai.
-
-

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

magyarij.hu (fejlesztés alatt)

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Bencsik Péter – Borbély László: A IX-XI. századi Magyar Íj

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának (közösségi oltalom alatt álló nemzeti érték) való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

1. Dr. Igaz Levente történész ajánlólevele
2. Magyar Történelmi Íjász Társaság ajánlólevele
3. Dr. Major Jenő ajánlólevele
4. Nemzeti Íjászszövetség ajánlólevele
5. Mónus József íjász világcsúcstartó ajánlólevele
6. Pári Vilmos íjkészítő ajánlólevele
7. Dr. Sudár Balázs történész ajánlólevele
8. Dr. Szöllősy Gábor muzeológus ajánlólevele
9. Dr. Türk Attila régész ajánlólevele
10. Dr. Trogmayer Ottó régész ajánlólevele

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Bencsik Péter és Borbély László nyilatkozata